

400

MART-NİSAN 2018

MİMARLIK'tan

MİMARLIK MÜZESİNE DOĞRU

- Toyo Ito Mimarlık Müzesi (TIMA)

İNGİLİZCE ÖZET / ENGLISH SUMMARY

- Mimarlık 400. | March-April 2018

MİMARLIK DÜNYASINDAN

MİMARLIK GÜNDEM

- Yatay / Dikey Rant Düzeni
Eyüp Muhcu, Mimarlar Odası Genel Başkanı

ANMA

- Sami Arkadaşımızın Umudunu Geleceğe Taşımam
Kubilay Önal, Arkadaşı
- İnci Aslanoğlu İçin
Sevil Enginsoy Ekinci, Dr., Mimar

300'DEN 400'E MİMARLIK

- Giriş
- Mimarlığın Gündeminden Yansıyanlar
Bülend Tuna, Mimar, Temmuz 2004'ten beri Yayın Komitesi üyesi
- Mimarlık Eleştirisinin 2000'lerdeki Serüveni
Ayşen Ciravoğlu, Doç. Dr., YTÜ Mimarlık Bölümü, Temmuz 2004'ten beri Yayın Komitesi üyesi
- Değişen / Dönüşen Mimarlık Eğitimi
Neslihan Dostoğlu, Prof. Dr., İKÜ Mimarlık Bölümü, Temmuz 2000'den beri Yayın Komitesi üyesi
- Mimarlık'ta Geçmişe Bakış
T. Elvan Altan, Prof. Dr., ODTÜ Mimarlık Bölümü, Temmuz 2012'den beri Yayın Komitesi üyesi
- Mimari ve Kentsel Korumanın Mimarlık'tan Yansıması
Zeynep Eres, Doç. Dr., İTÜ Mimarlık Bölümü, Eylül 2016'dan beri Yayın Komitesi üyesi
- Dönüşen Kentlerde Mimarlık Üzerine
Namık Erkal, Prof. Dr., TED Üniversitesi Mimarlık Bölümü, Eylül 1998-Temmuz 2000 ve Eylül 2008-Haziran 2012 arasında Yayın Komitesi üyesi
- Mimarlığın Düşünsel Boyutu: Mimari Kuram
Serpil Özaloğlu, Dr., Bilkent Üniversitesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, Eylül 2006-Ağustos 2016 arasında Yayın Komitesi üyesi
- Yarışma Kültürüne Katkıları
Hikmet Sivri Gökmen, Doç. Dr., DEÜ Mimarlık Bölümü, Eylül 2008'den beri Yayın Komitesi üyesi
- Mimarlık-Mühendislik Ara Kesitinde: Yapı Üretimi ve Teknolojisi
M. Zafer Akdemir, Yrd. Doç. Dr., YTÜ Mimarlık Bölümü, Temmuz 2010-Haziran 2014 arasında Yayın Komitesi üyesi
- Derginin Mutfağından
Aslı Tuncer Madge, Mimar, Eylül 2013'ten beri Yayın Sekreteri ve Yayın Komitesi üyesi

MİMARLIK YAYINCILIĞI: NEREDEN NEREYE

- Giriş
- Kişisel Çabalardan Profesyonelliğe: Türkiye'de Mimarlık Dergilerine Kısa Bir Bakış
Zafer Akay, Mimar

300'DEN 400'E MİMARLIK

Mimarlık'ta Geçmişe Bakış

T. Elvan Altan, Prof. Dr., ODTÜ Mimarlık Bölümü, Temmuz 2012'den beri Yayın Komitesi üyesi

Mimarlık tarihi yazılarının ve ilgili etkinlik haberlerinin *Mimarlık* dergisinin 2001 yılından bugüne yayımlanan son 100 sayısında ne kapsamda ve hangi içerikle yer aldığı, 21. yüzyılın bu ilk yıllarında Türkiye'de yapı çevrenin üretiminin koşulları ve tartışmalarıyla şekillenmiştir. Yayın hayatına başladığı 1960'lı yıllarda Mimar Sinan etkinlikleri haberlerinin ötesinde fazla tarih yazısı yayımlanmayan dergi, 1970'li yıllarda 50. yılına ulaşan Cumhuriyet döneminin mimarlığını irdelemeye başlamış; 1980'li yılların modern mimarlığı sorgulayan düşünsel ortamında tarih yazımı üzerine tartışmalara yer açmış; 1990'larda ise Osmanlı İmparatorluğu'nun 700. yılı vesilesiyle Cumhuriyet öncesi dönemin mimarlığını kısıtlı oranda da olsa gündeme getirmiştir. 2000'li yıllar, derginin önceki yayın dönemleriyle karşılaştırıldığında, mimarlık tarihi üzerine yazılarda önemli oranda arttığı bir dönem olarak dikkat çekiyor. Bu yazıların kapsam ve içeriklerine referansla mimarlık tarihinin dergideki yerinin incelenmesi, dönemin mimarlık ortamında *Mimarlık* dergisinin öne çıkardığı gündemin ve bu gündemle mimarlık tarihinin nasıl ilişkilendiğinin değerlendirilmesine imkân sağlayabilir.

MİMARLIK'TA TARİH VE CUMHURİYET'İN GEÇMİŞİ

Derginin son 100 sayısı incelendiğinde, yaklaşık 60'ında en az bir tane tarih odaklı yazının "Mimarlık Tarihi", "Kent Tarihi", "Tasarım Tarihi" ve "Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı" başlıkları altında yayımlandığı görülmüştür. (**Resim 1**) Bu oran *Mimarlık* dergisinin tarih çalışmalarına oldukça kapsamlı olarak yer ayırdığını gösterse de, derginin kimliğini şekillendirecek düzeyde olmadığı söylenebilir. Öte yandan, diğer başlıklar altında da tarih içerikli yazıların basılmış olması bu değerlendirmeyi yeniden düşünmemizi gerekli kılıyor. Bu açıdan, "Kırdan / Kentten" başlığı ile derginin sürekli köşelerinden olan önce "Mea Culpa Mea Architectura" ve sonra "Tema[s]" olarak tanımlanan başlık altında yer alan, akademik araştırmaya dayanmasa da tartışma açıcı görüşler sunan yazıların çizdiği çok yönlü tarihsel içerik de dikkate değer bir açılım sağlıyor. "Araştırma", "Kuram", "Mimari Tasarım", "Mimarlık ve Kent", "Kentsel Tasarım", "İç Mekân Tasarımı", "Konut" ve "Grafik Tasarım" gibi başlıklar altında yayımlanan araştırma içerikli birçok yazının da geçmiş dönemlerin mimarlık üretimini konu edindikleri görülmüyor. Yakın dönem mimarlarını tanıtan "Retrospektif-Mimar-Söyleşi" başlıkları altındaki yazılar da bu birikime eklenebilir. Ayrıca, az sayıda da olsa, Türkiye dışındaki mimarlık hakkında tarih odaklı olan yazılar da "Dünyadan" başlığı ve diğer tematik başlıklar altında yayımlanmış. Bu genel çerçeveden bakıldığında, son 100 sayısının 90'ından fazlasında tarih içerikli yazılar yayımlanmış olan *Mimarlık* dergisinin, 2000'li yıllardaki yayımlanmış geçmiş mimarlık üretiminin önemsendiği değerlendirilmesine kolayca yapılabilir.

Derginin bu dönemde yayımladığı tarih odaklı yazıların içerikleri incelendiğinde, çok az sayıda eski çağ mimarlığı üzerine ve biraz daha fazla sayıda Osmanlı döneminin geleneksel konut ve kamusal yapı üretimi üzerine yazının yer aldığı görülmüyor. (**Resim 2, 3**) Buna karşılık, yayımlanan tarih çalışmalarının çoğunun 20. yüzyıl / Cumhuriyet mimarlığına odaklandığı vurgulanmalı. Bu durum, 2000'li yıllarda hem yurt dışında hem de Türkiye'de önceki yüzyılın modern mimarlık üretimine artan ilginin dergiyi de yansıyan açık bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Bu bağlamda, çalışmalarını modern mirasa odaklayan DOCOMOMO Türkiye 2002 yılında kurulmuş, yakın geçmişin Türkiye mimarlığına ve kentlerine gösterilen ilgiyi artıran bir etkinlik olan UIA toplantısı da 2005 yılında İstanbul'da düzenlenmiştir. *Mimarlık* dergisinin "modern mimarlık mirasını belgeleme çalışmalarına katkı yapma ve hız kazandırmanın yanı sıra, UIA-2005 Kongresi sürecine giren Türkiye'nin çağdaş mimarlık ürünlerine de dikkati çekmeyi" amaçlayarak 2003 yılında "1923-2003 arasındaki 80 yıllık dönemde gerçekleşen, Türkiye çağdaş mimarlığının önde gelen 20 eseri"ni belirlemek üzere "Soruşturma" başlığıyla başlattığı dosyada artan bu ilginin dergideki karşılığını gösteren bir girişim olarak dikkat çekiyor.(1)

Mimarlar Odası'nın Türkiye'nin mimarlık kültürüne katkıda bulunmuş ve bugün hayatta olmayan mimarların anısını yaşatmak üzere 2006 yılında başlattığı Anma Programı kapsamında seçilen mimarlar hakkında gerçekleştirilen sergi ve konferans gibi etkinlikler ve yapılan yayınların da 20. yüzyıl mimarlık tarihine olan ilginin gündemde kalmasına destek olduğu görülmüyor.(2) *Mimarlık* dergisinde Anma Programı'nın tanıtımı için ayrılan sayfaların yanı sıra, programın son dönemlerinde seçilen mimarların üretimi ile ilgili makalelerin de yayımlanmasının, derginin yakın tarih odaklı içeriğinin gelişmesine imkân verdiği görülmüyor. (**Resim 4**)

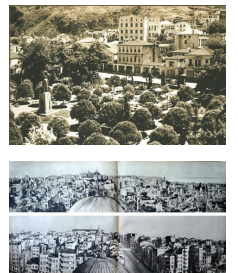
Yakın dönem mimarlık tarihine ilginin artmasına bu çalışmalarla yanıt veren Mimarlar Odası'nın 2007 yılında 'Cumhuriyet Dönemi Mimarlık Mirasının Belgelemesi, Korunması ve Değerlendirilmesi Projesi'ni başlatması bu konuda çok önemli bir adım olarak yorumlanmalı. (3) Proje kapsamında gerçekleştirilen etkinlik ve diğer yayınlarla birlikte, bu tarihten itibaren *Mimarlık* dergisinde "Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı" başlığı ile özel bir kısım açılmasının, konunun gündemde tutulmasını ve dergide yayımlanan Cumhuriyet dönemi mimarlığı üzerine yazıların son on yılda büyük oranda artmasını sağlamış olduğu gözleniyor. Benzer şekilde, Cumhuriyet dönemi mimarlığına artan ilginin ürün olan çeşitli etkinliklerle yayın çalışmalarının da takip edilip gerek kısa tanıtımlarla, gerekse değerlendirme yazılarıyla gündeme alınması da derginin bu dönem mimarlığına yaptığı vurguyu destekleyen kapsamlı bir içerik oluşturmaktadır.

1954 yılındaki kuruluşundan itibaren önemli yıldönümlerinde kurumsal geçmişini irdelemeyi önemsemiş olan Mimarlar Odası'nın 2004 yılında 50. yılını tamamlamış olması vesilesiyle "50 Yıla Tanıklık"(4) başlığı altında oda tarihi ile ilgili yazıların *Mimarlık* dergisinde yayımlanmış olması, örgütün ve derginin tarihe ve bu bağlamda özellikle Cumhuriyet döneminin tarihine verdiği önemin diğer bir örneğini oluşturuyor. *Mimarlık* dergisi de, 100. sayısında gerçekleştirdiği soruşturmada,(5) 200. ve 300. sayılardaki dergiyi ve Türkiye'de mimarlık yayıncılığını tartışan yazılarda ya da 50. yaşını kutladığı sayıda izlendiği ve 400. sayı olan bu sayıda da sürdürüldüğü üzere, gelecek için çizilecek rotayı geçmişini değerlendirerek belirlemeye çalışmaktadır. Mimarlar Odası'nın ve derginin tarihini irdeleyen bu çalışmaların da *Mimarlık* dergisinin Cumhuriyet dönemi mimarlığını öne çıkaran tarih odaklı içeriğine katkısı olmuştur.

Tüm bu ilgili başlıklar altında yayımlanan yazıların kapsam ve içerikleri incelendiğinde, Mimarlar Odası'nın yayın organı *Mimarlık* dergisinin son 100 sayısında geçmiş dönemlerin mimarlıklarına yer açan bir yayın politikası izlediği ve özellikle Oda'nın da bir bileşeni olduğu Cumhuriyet döneminin mimarlık üretiminin derginin 2000'li yıllardaki kimliğini önemli ölçüde belirlediği görülmektedir.

CUMHURİYET DÖNEMİ MİMARLIĞI TARİHİ, KÜLTÜREL MİRAS VE ÇAĞDAŞ MİMARLIK

Mimarlık dergisinin son 100 sayısında çeşitli proje ve soruşturmalarla desteklenenek vurgulanan Cumhuriyet dönemi ya da daha genel tanımla 20. yüzyıl mimarlığı, Türkiye'de 1970'li yıllardan itibaren mimarlık tarihçileri tarafından incelenmektedir. Öncül çalışmaların daha çok erken Cumhuriyet yıllarına, başkent Ankara'ya, öne çıkan kamu yapılarına ve önemli görülen mimarların üretimine odaklandığı bu tarih yazımı alanında son dönemde artan çalışmalarla önemli değişimler yaşanmıştır. Güncel tarih çalışmalarının genişleyen bakış

- Dünden Yarına: Avrupa'dan Örneklerle Dijitalleşme Çağında Yapılar
Oya Atalay Franck, Prof. Dr., ZHAW School of Architecture Design and Civil Engineering Dekanı, EAAE Başkanı
Debora Domingo-Calabuig Prof. Dr., Universitat Politècnica de Valencia E.T.S. Arquitectura, EAAE Araştırma Akademisi
- Temsilden Söyleme: ABD'deki Yayınlar Üzerinden Mimarlığı Tartışmak
Esra Kahveci, Araş. Gör., İTÜ Mimarlık Bölümü
- Mimarlık'ın Öncülü Bir Dergi: Mimarlık 1944-1953
Arif Şentek, Mimar, Mimarlık dergisi Mayıs'73 - Haziran'75 Yazı İşleri Müdürü ve Temmuz'00 - Haziran'02 Dergi Sahibi

ANMA PROGRAMI: MARUF ÖNAL

- Meslek Örgütlenmesinde Maruf Önal Yayına Hazırlayan:, Fatma Öcal Al, Anma Programı Yürütücüsü
- Anıların Duvarlarıyla: Maruf Önal'ın Reks Sineması
Pınar Sezginalp, Dr., İçmimar, ODTÜ Mimarlık Tarihi Doktora Programı Mezunu
- Ölçütün İçkinliği: Maruf Önal'ın Yarışma Değerlendirme Notlarının Düşündürdükleri
Arbil Ötküncü, Doç. Dr., MSGSÜ Mimarlık Bölümü

YAYINLAR

TEMA[S]

- Sürdürülebilir ve Dönüştürülebilir Mimarinin Peşinde: Pemulung Burcu Köken, Arş. Gör., İYTE Mimarlık Bölümü

KÜNYE

açısıyla, Ankara ya da diğer büyük şehirlerin ötesindeki üretime, erken Cumhuriyet döneminden 20. yüzyılın ortalarından itibaren üretilen mimarlığa, temsili rol üstlenen kamu yapılarının yanı sıra yapı çevrenin diğer ürünlerine, öne çıkan mimarlar dışındaki aktörlerin üretimdeki rolüne ve yapım teknolojisi gibi üretim sürecinin diğer detaylarına doğru alanın araştırma çerçevesi açılmıştır. (**Resim 5, 6**) Bu çalışmalarla belgelenen ve değerlendirilen dönem ürünlerinin kapsamı ve içeriği önemli ölçüde genişlemiştir; *Mimarlık* dergisinin 2000'li yıllardaki sayılarında basılan yazıların da güncel tarih yazımındaki bu coğrafi, kronolojik ve tematik açılımın paylaşılmasında önemli katkısı olmuştur.

Cumhuriyet dönemi mimarlığı hakkında son dönemde artan tarih çalışmalarına karşın, 2000'li yıllar Türkiye'de kentlerin hızla tahribata uğradığı ve bu süreçte özellikle 20. yüzyıl yapılarının kaybedildiği bir dönemdir. Bu yüzden, *Mimarlık* dergisinin son 100 sayısında Cumhuriyet dönemi mimarlığına yapılan vurgu, Mimarlar Odası'nın bu dönem mimarlığının kültürel miras olarak tanınarak korunması yönündeki duruşta desteği çerçevesinde değerlendirilebilir. Dolayısıyla, dergide son 10 yıldır "Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı" başlığı altında yayımlanan yazıların dönemin mimari üretimini tanıtmaya ve irdelemesinin yanı sıra, bu üretimin "miras statüsünü belirlemeye ışık tutabilecek olan kuramsal tartışmalar" da içermesi hedeflenmiştir. (6) Yıkım tehdidi altındaki Saraçoğlu Mahallesi, yıkımına başlanan İstanbul Atatürk Kültür Merkezi, yıkılmış olan İller Bankası ve Karaköy Yolcu Salonu gibi dönem yapılarının tarihsel önemini ve miras değerini ortaya koyarak korunmaları gerektiğini savunan yazılarla, derginin bu mücadeleye önemli katkısı olmuştur. (**Resim 7**) Cumhuriyet dönemi mimarlığını kültürel miras olarak öne çıkaran vurgu derginin "Tarihi Miras" ve "Bellek" gibi diğer başlıklar altındaki ilgili yazılarla da güçlenmiştir.

Mimarlık dergisinde yakın geçmişin mimarlığını inceleyen tarih araştırmalarının çoğu, incelenen ürünlerin kültürel miras değerine ve dolayısıyla korunmaları gerektiğine vurgu yaparak sonuçlandırılmaktadır. Bu durum, tarih ve koruma disiplinleri arasındaki doğal

ilişkinin bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Öte yandan, bir meslek örgütü yayın organı olan derginin 21. yüzyılda yayımlanan bu sayılarında 20. yüzyıl mimari üretiminin oldukça önemli bir yer tutmuş olması, bu dönemin mimarlığının, geçmişi tanımlama ve yorumlama hedefiyle yazılan mimarlık tarihi pratiğinin kapsamının ötesinde, güncel mimarlık üretme pratiği ile de ilişkilendirildiğine dikkat çekiyor. 20. yüzyıl artık tarihin bir parçası olmuştur, geçen yüzyılın mimarlığının "Cumhuriyet Dönemi" başlığıyla siyasi yapıya atıfla tanımlanması, Türkiye'de yeni yönetimin kurulduğu 1920'li yıllardan bugüne uzanan süreklilikleri düşünmeyi gerekli kılıyor. Dolayısıyla, bu mimarlığa odaklanan tarih çalışmaları, çağdaş mimarlık tasarımı yaklaşımlarını tartışan mimarlık kuramı ve eleştirisinin disiplinler çerçeveleriyle de doğal olarak ilişki içine giriyor.

Her dönemin mimarlık üretiminin, tarih disiplininin bakış açısından, kendi özgün tarihsel bağlamı içinde sahip olduğu anlam çerçevesinde yorumlanması da önemli ve gerekli. Bu açıdan, Türkiye'de mimarlık tarihi alanındaki akademik çalışmaların paylaşılacağı fazla yayın ortamı olmadığı da göz önüne alındığında, *Mimarlık* dergisinin geçmişi değerlendirmeyi önemseyen yayın politikasıyla tarih çalışmalarına açtığı alanın bizzat bu çalışmaların gelişmesine yaptığı katkıda vurgulanmalı. (7) Mimarlık meslek örgütünün yayın organı olan dergi, mimarlığın tüm alanlarını kapsamayı hedeflemekte ve dolayısıyla özel bir çalışma alanı olan mimarlık tarihine bu geniş çerçevede alan açmaktadır. Derginin son 100 sayısında mimarlığın geçmişine bakan yazılar için açılan bu alanın, tarih çalışmalarının kültürel mirası koruma ve çağdaş mimarlık üretimi ile doğal olarak kurabildiği ilişkide zemin bularak özellikle Cumhuriyet dönemi mimarlığı üzerine yayınlarla genişlediği ve derginin yapı çevrenin üretiminin güncel sorunlarını gündeme taşıyarak çözüm geliştirme çabasına destek verdiği görülüyor. Yapılı çevre tarihi katmanlarla şekillendiğinden ve her dönemde bu katmanların birikteliğiyle anlam kazandığından, *Mimarlık* dergisinin gelecekte de geçmişe bakışı önemseyen yayın politikasını sürdürmesi beklenmelidir.

NOTLAR

- Soruşturmanın çağrı metni için, bkz. Cengizkan, Ali, 2003, "Türkiye'de Çağdaş Mimarlığın (1923-2003) Önde Gelen 20 Eseri", **Mimarlık**, sayı: 311, ss.23-35.
- Anma Programı" kapsamında, Türkiye'nin 20. yüzyıl mimarlığını şekillendiren mimarlar arasında yer alan Mimar Kemalettin (2006-2008), Seyfi Arkan (2008-2010), Zeki Sayar (2010-2012), Haluk Baysal ve Melih Birsal (2012-2014), Ernst A. Egli (2014-2016) ve Maruf Önal (2016-2018) çalışılmıştır.
- Projenin tanımı için, bkz. Kayın, Emel, 2007, "Cumhuriyet Dönemi Mimarlık Mirasının Belgelenmesi, Korunması ve Değerlendirilmesi Projesi' için Çağrı", **Mimarlık**, sayı: 334, ss.16-17. Başlangıçta Mimarlar Odası Kültürel Mirasın Korunması ve Geliştirilmesi Komitesi adına bölüm editörü görevini üstlenen Eme Kayın'ın yönlendirdiği bu bölüm, daha sonraki süreçte dergiye yayımlanmak üzere iletilen ilgili yazıların Yayın Komitesi'nin değerlendirilmesi sonucunda seçilmesiyle sürmektedir.
- "50 Yıla Tanıklık" başlığı altındaki değerlendirmeler, 2004 yılında yayımlanan 319 ve 320 ile 2015 yılında yayımlanan 321 numaralı sayılarda yer almıştır.
- 50 üyenin görüşlerine başvurularak gerçekleştirilen soruşturma için, bkz. Anonim, 1972, "Bir Soruşturmanın İlk Sonuçları", **Mimarlık**, sayı:100, ss.5-6. Soruşturmada sorulan sorular şöyledir: "Mimarlar Odası'nın geçen dönem çalışmaları hakkında ne düşünüyorsunuz? Sizce bu yılki Oda çalışmaları nasıl olmalı, hangi sorunlara ağırlık verilmelidir? Bu çalışmalar içinde Yayın Komitesi'ne ve *Mimarlık*'a düşen görev ne olmalıdır? Hangi sorunlara daha fazla yer verilmelidir?"
- Kayın, 2007, ss.16-17.
- Dergiye yayımlanmak üzere iletilen mimarlık tarihi alanındaki akademik çalışmaların son dönemde artmış olması da, bu alandaki yayın ortamlarının azlığı ile *Mimarlık* dergisinin ilgili akademik endekslerde yer alan ve dolayısıyla akademik değerlendirmelerde kabul edilen bir yayın olarak buradaki eksikliğe yanıt veriyor olmasıyla ilişkilendirilebilir.

Bu içerik 1113 defa görüntülenmiştir.